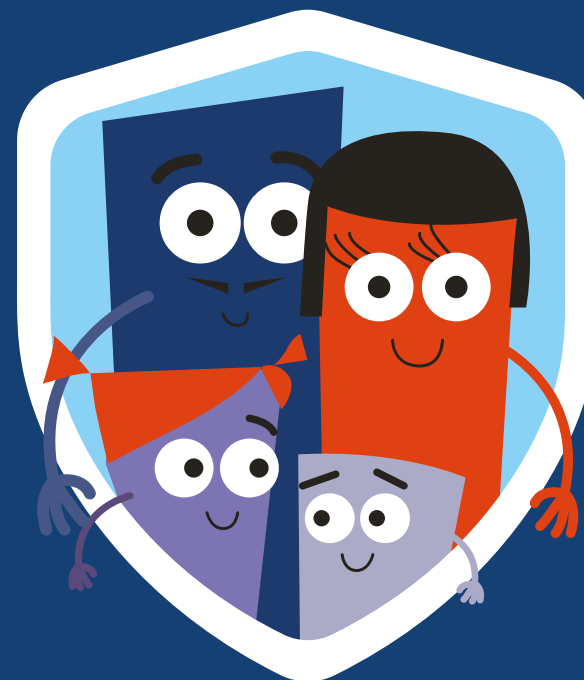

BE-READY

Weet jij wat te doen bij
een noodsituatie?

Interactief lessenpakket voor
de derde graad lager onderwijs

Inhoud

Voorwoord.....	p. 3
Werkwijzer.....	p. 4

DEEL 1 – Inleiding

Les 1 Wat zijn noodsituaties?.....	p. 5
------------------------------------	------

DEEL 2 – Algemene info

Les 2 We zijn er voor elkaar!.....	p. 9
Les 3 Goed geïnformeerd.....	p. 13

DEEL 3 – Wat te doen bij ...?

Les 4 Weet jij wat te doen bij een nucleair ongeval?.....	p. 16
Les 5 Weet jij wat te doen bij een massa-evenement.....	p. 19
Les 6 Weet jij hoe je zorgt voor cyberveiligheid?.....	p. 25
Les 7 Weet jij wat te doen bij terrorisme?.....	p. 27
Nuttige links.....	p. 31

Dit is een kant-en-klaar, interactief lessenpakket waarbij gebruik wordt gemaakt van deze symbolen:

- Ga naar de vorige pagina.
- Ga naar de volgende pagina.
- Druk de bijlage of het werkblad af.
- Ga terug naar de vorige locatie.

De eindtermen en leerplandoelen van dit lessenpakket vind je [hier](#).

Dit educatieve project is een initiatief van het Nationaal Crisiscentrum, in samenwerking met de Algemene Directies Civiele Veiligheid & Veiligheid en Preventie - FOD Binnenlandse Zaken, Rode Kruis-Vlaanderen en het Centrum voor Cybersecurity. De uitwerking werd gerealiseerd door Uitgeverij Averbode.

Concept: Nationaal Crisiscentrum & Sien Trekker • **Auteur:** Hubertine van den Biggelaar • **Illustraties:** Nationaal Crisiscentrum • **Foto's:** Shutterstock, Belga Images, Brandweerzone Rand • **Eindredactie:** Linguines • **Vormgeving:** Els Vandervoort • **Projectleider:** Liesbeth Pairoux

Beste leerkracht,

Bedankt voor je interesse in dit lessenpakket rond noodsituaties.

De afgelopen jaren kregen we in België te maken met verschillende (grote) noodsituaties. Denk aan overstromingen, grote stormen, chemische ongevallen en de aanslagen in Brussel.

Toch blijkt uit onderzoek dat mensen doorgaans weinig aandacht hebben voor informatie over risico's en over de juiste reflexen in noodsituaties. Ze denken vaak: *Waarom moet ik me zorgen maken? Waar ik woon, zijn er toch geen risico's? En als er al iets gebeurt, dan kan ik rekenen op goede, professionele hulpverlening die snel ter plaatse is.* Daardoor voelen velen zich niet genoodzaakt om meer te weten te komen over potentiële noodsituaties en hoe ze daarop moeten reageren.

Toch is een goede kennis van de risico's in je omgeving cruciaal tijdens een noodsituatie. Door je goed voor te bereiden, kun je jezelf en je familie beter beschermen. Jouw gemeente, provincie en het Nationaal Crisiscentrum besteden dagelijks aandacht aan risicopreventie en voorbereiding. Zij identificeren en analyseren de risico's op hun grondgebied, maken noodplannen en oefenen die regelmatig. Tijdens een noodsituatie stellen de overheden en de hulpdiensten bovendien alles in het werk om burgers zo snel mogelijk in veiligheid te brengen. Helaas kunnen ze niet iedereen tegelijkertijd helpen. Daarom is het belangrijk dat je zelf actie kunt ondernemen en gepast kunt reageren in een noodsituatie.

Als je weet wat je voor, tijdens en na een ramp moet doen, kun je rustig blijven en op een juiste manier handelen. Zo zijn jij en je familie veiliger en kunnen de hulpdiensten gemakkelijker en beter hun werk doen.

Dit interactieve driedelige lessenpakket werd ontwikkeld door het Nationaal Crisiscentrum, verantwoordelijk voor noodplanning en crisisbeheer in België, in samenwerking met de Algemene Directies Civiele Veiligheid & Veiligheid en Preventie - FOD Binnenlandse Zaken, Rode Kruis-Vlaanderen en het Centrum voor Cybersecurity. Met deze lessen kun je leerlingen op hun eigen niveau informeren over zelfredzaamheid voor, tijdens en na een noodsituatie. De leerlingen verwerven de nodige kennis en daarnaast is er ook aandacht voor de verwerking van die kennis. Er is ook een [informatiebrochure](#) voor de ouders beschikbaar. Zo kunnen de leerlingen en hun ouders zich verder verdiepen in zelfredzaamheid bij noodsituaties. Dat is een stap in de goede richting voor ons allemaal.

Meer info vind je op risico-info.be.

Hoe ga je met dit pakket aan de slag?

In dit lessenpakket vind je drie delen. Deel 1 en 2 behandel je het best in één blok. De lessen van deel 3 behandel je volgens voorkeur, interesse, beschikbare tijd of actualiteit. Elke les staat op zichzelf en vormt een afgerond geheel. Het lessenpakket is 'startklaar'. Alle benodigde werkbladen en materialen zijn in dit pakket voorzien. Bij het lesverloop zie je welke aanvullende materialen (zoals tekenmateriaal) en voorbereidingen je nodig hebt om de les soepel te laten verlopen.

DEEL 1: Inleiding

- > Wat zijn noodsituaties? (les 1)

DEEL 2: Algemene info

- > Anderen helpen in een noodsituatie (les 2)
- > Informatie zoeken in een noodsituatie (les 3)

DEEL 3: Wat te doen bij ...?

- > ... een nucleair ongeval (les 4)
- > ... een massa-evenement (les 5)
- > ... een cyberaanval (les 6)
- > ... terrorisme (les 7)

In de lessenpakketten voor de eerste en tweede graad vind je andere algemene informatie (deel 2) en andere specifieke noodsituaties (deel 3) terug:

Eerste graad

les 2 Risico's herkennen
les 3 Hulp vragen
les 4 Koudegolf
les 5 Hittegolf
les 6 Overstroming
les 7 Onweer
les 8 Brand

Tweede graad

les 2 Je voorbereiden op een noodsituatie
les 3 Efficiënt handelen in een noodsituatie
les 4 Industriële ongeval
les 5 Natuurbrand
les 6 Griep epidemie
les 7 Stroomonderbreking
les 8 Diefstal

Aandachtspunten

- Bij elke les geven we **achtergrondinformatie**, zodat je goed voorbereid met de les kunt starten.

- Het is niet de bedoeling om leerlingen schrik aan te jagen. Ze moeten voldoende informatie krijgen, zodat ze inzien dat grote noodsituaties eerder uitzonderlijk zijn. Hun fantasie kan een situatie vaak erger maken dan ze is. Als ze weten hoe ze moeten reageren, zijn ze dus minder bang. Toch moet hun **angst** ernstig worden genomen. Daarom geven we je graag enkele tips:

- > Let op je **woordgebruik** en stel de dingen niet te negatief voor.
- > Benadruk dat iedereen in staat is te handelen in een noodsituatie en dat ook een kind op dat moment een **held** kan zijn.
- > Luister naar kinderen die hun **zorgen** uitspreken. Minimaliseer ze niet. Zeg dat je hen begrijpt en geef informatie en goede argumenten om hen gerust te stellen.
- > Check ook bij de **zwijgzamere kinderen** of zij niet met iets blijven zitten.

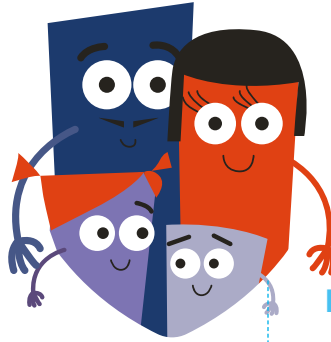
- Informeer de **ouders** over de lessen. Kinderen nemen wat ze horen in de klas bewust of onbewust mee naar huis. Zorg er dus voor dat de ouders verwittigd zijn en hun kind mee kunnen opvolgen.

- Zorg ervoor dat de ouders de **nodige informatie** krijgen, zodat ook zij weten hoe ze moeten reageren in een noodsituatie. Gebruik hiervoor de [informatiebrochure](#) die bij dit lessenpakket werd uitgewerkt. Ouders vinden er meer duiding, een overzicht van de onderwerpen die in de klas behandeld worden en krijgen nuttige tips voor thuis. Meer info vinden ze op risico-info.be.

Extra tools: landkaart met stickers & online game

- De BE-Ready [landkaart](#) is een handige tool die je tijdens het schooljaar klassikaal kunt gebruiken bij elke les. Deze kaart met stickers kreeg je in het begin van het schooljaar 2019/2020 bij het leerkrachtenpakket van Zonneland.

- Bij dit lessenpakket hoort ook de [online game](#) BE-Ready. Met dit spel kunnen leerlingen zich verder voorbereiden op verschillende noodsituaties. Spelen kan op risico-info.be/school.

Les 1 / Wat zijn noodsituaties?

ACHTERGRONDINFO

De noodsituaties die zich in België kunnen voordoen, zijn niet altijd zoals je ze in rampenfilms ziet, met veel slachtoffers en grote explosies. Een noodsituatie is een gevaar, ramp of nare gebeurtenis die je overkomt en die zorgt dat jij (en anderen) in nood zijn.

Noodsituaties kunnen verschillende **oorzaken** hebben. Er zijn **natuurlijke** oorzaken, zoals bij een onweer, een aardbeving of een overstroming. Soms zijn er **menselijke** oorzaken, bijvoorbeeld bij een bomaanslag, een verkeersongeval of diefstal. Maar het kan ook aan onze **technologie** liggen. Denk maar aan een brand, een stroompanne, een treinongeval of een ongeval in een fabriek.

De **duur** van een noodsituatie kan ook variëren. Een brand of een ongeval zijn voorbeelden van kortere noodsituaties, terwijl een hittegolf, koude of een griep epidemie veel langer kunnen aanhouden.

Meestal is een noodsituatie **onverwacht**, maar sommige kunnen we voorspellen, zoals een onweer, een overstroming of een hittegolf.

Terrorisme bespreken we in [les 7](#) aan de hand van een klasgesprek.

Deze tips zijn daarbij belangrijk:

- > Luister naar de kinderen en toon begrip voor hun zorgen.
- > Nuanceer het risico: het is een reëel risico, maar er zijn heel veel mensen die zich bezighouden met onze veiligheid, zoals de overheid, de politie en de militairen.
- > Zeg dat leerlingen met hun vragen altijd bij jou terecht kunnen. Ook al heb je geen pasklaar antwoord, zo kunnen ze hun zorgen toch met iemand delen.

LESDOELEN

- > De leerlingen weten wat een noodsituatie is.
- > De leerlingen zien in dat juist handelen belangrijk is in een noodsituatie.
- > De leerlingen kunnen het risico op noodsituaties in hun eigen omgeving inschatten.
- > De leerlingen weten hoe ze moeten reageren in een noodsituatie.

MATERIAAL

- > [landkaart](#) (bijlage 1)
- > [werkblad](#) (bijlage 2)
- > vellen papier en tekenmateriaal
- > [lied 112](#) (eventueel met een print van de [liedtekst](#))

Bijlage 1

Bijlage 2

LESVERLOOP

1) Instap

Laat de leerlingen mondeling associëren met termen die te maken hebben met noodsituaties: 112, evacuatie, overstroming, griep epidemie. Je kunt eventueel per woord een woordweb op het bord schrijven met enkele associaties. Bekijk of per term dezelfde woorden voorkomen. Probeer met vragen de klas de conclusie te laten trekken wat een noodsituatie is.

Dat kan bijvoorbeeld met:

- *Wat heeft 112 gemeen met de andere termen?*
- *Wat is het tegenovergestelde van evacuatie?*
- *Wanneer moet je schuilen en wanneer vluchten?*
- *Kun je andere voorbeelden noemen van situaties waarin je moet schuilen of vluchten?*
- *Hoe noem je zo'n situatie? (introduceer term 'noodsituatie')*
- *Wat is een noodsituatie?*

VERVOLG / Les 1

2) Kern

Bekijk met de leerlingen (klassikaal of in groepjes) de [landkaart](#) (bijlage 1) met stickers, die begin dit schooljaar werd meegeleverd bij het leerkrachtenpakket van Zonneland. Laat hen onder de foto op het [werkblad](#) (bijlage 2) invullen welke noodsituatie afgebeeld is. In het stoplicht kleuren ze in hoe groot ze de kans inschatten op een bepaalde noodsituatie in hun gemeente of regio (rood = veel kans, oranje = mogelijk, groen = geen kans). Bespreek de antwoorden klassikaal. Vraag daarbij per noodsituatie of je moet schuilen of vluchten. Benadruk dat de kans op een ramp klein is, maar dat het goed is om te weten wat je moet doen als er een ramp gebeurt en dat daarom dit lessenpakket is gemaakt.

Oplossing: griep epidemie - schuilen / bosbrand - vluchten / hittegolf - schuilen / stroompanne - schuilen / overstroming - vluchten / nucleair ongeval - schuilen

3) Verwerking

Download het 112-lied en beluister het klassikaal. Stel daarna deze vragen (waarvan de antwoorden in de liedtekst te vinden zijn):

- *Wanneer bel je 112?* (dringende hulp van de brandweer, ziekenwagen of politie)
- *Wat vertel je eerst?* (waar je bent)
- *Wat vertel je daarna?* (wat er gebeurt is en of er gewonden zijn)

Leid daaruit af dat het slim is om vooraf te weten wat je moet doen bij een noodsituatie. Vraag leerlingen hoe je je nog meer kunt voorbereiden. Dat kan door hen te laten associëren of gerichte vragen te stellen. Laat kinderen eventueel (in groep) informatie opzoeken via [risico-info.be](#).

Uit de vragenronde en/of de volgende opdrachten moet in ieder geval naar voren komen dat:

- > het slim is om je te informeren over de risico's in jouw buurt;
- > het goed is om een noodplan te maken en te oefenen;

- > het verstandig is om een noodpakket te hebben;
- > je vooraf moet weten wanneer je schuilt of wanneer je evacueert;
- > je moet weten via welke officiële kanalen je betrouwbare informatie bij een noodsituatie krijgt (BE-Alert, overheden);
- > je moet weten wanneer je 112 belt en welke informatie je dan geeft.

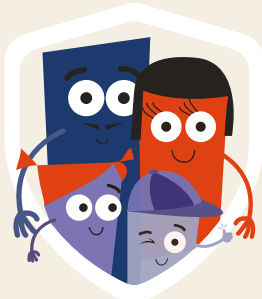
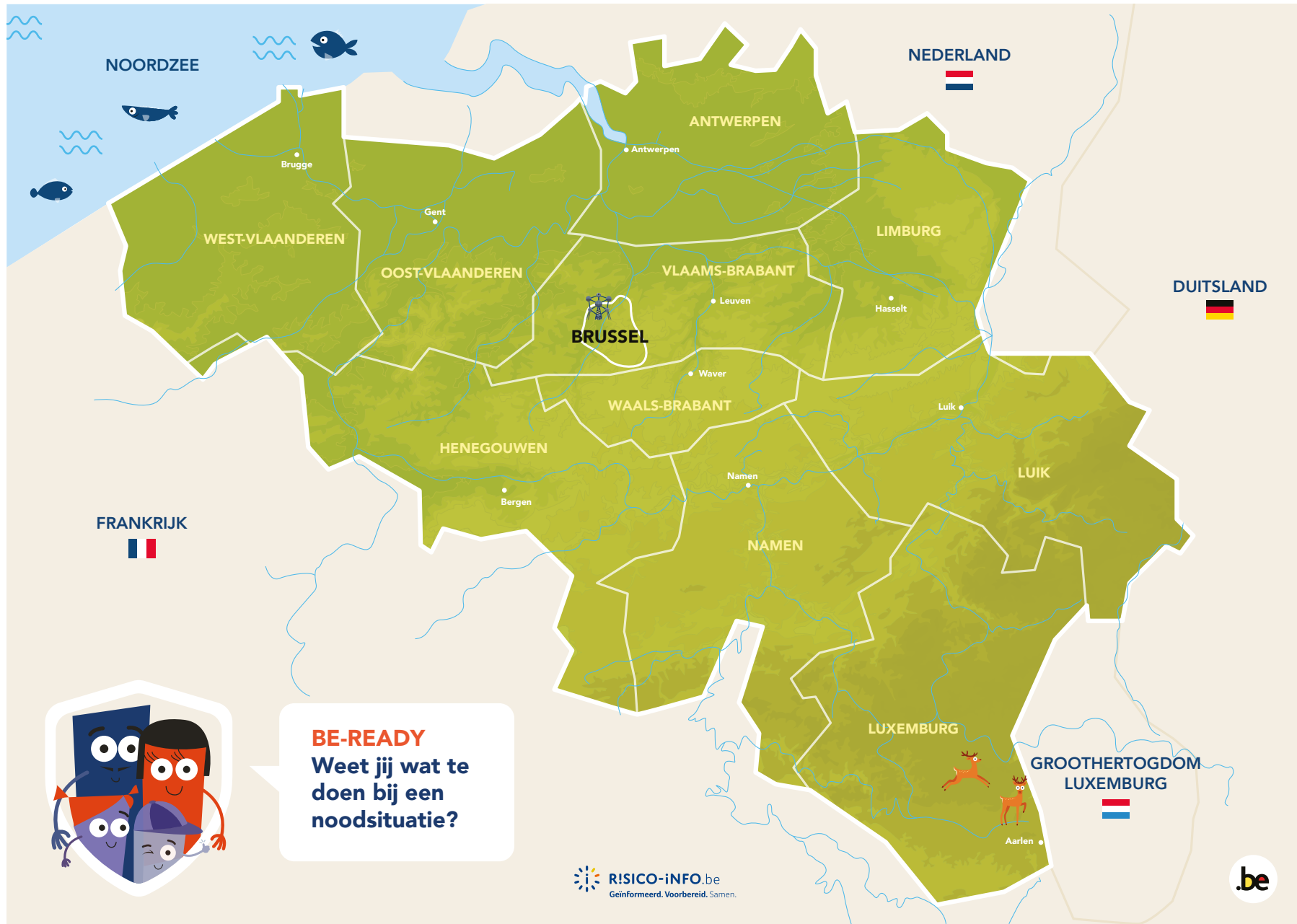
Kinderen maken (eventueel in groep) een poster voor hun ouders waarin ze de drie belangrijkste stappen voor een noodplan laten zien of formuleren. Die stappen zijn:

1. Informeer je (welke risico's zijn er, schrijf je in op BE-Alert).
2. Bereid je voor (maak een noodplan, oefen dat in en zorg voor een noodpakket).
3. Toon de juiste reflex (vluchten of schuilen, 112 bellen).

TIP: wil je het noodnummer bellen verder inoefenen? Dan kun je kort een rolspel doen met de kinderen. Jij bent de operator van 112, een leerling belt je op. Hij bedenkt zelf een noodsituatie of jij (of een medeleerling) reikt ze aan. Je kunt ook aan de ouders vragen om thuis een noodplan op te stellen. Dat kan heel eenvoudig via [mijn noodplan.be](#).

TIP: de leerlingen die al een smartphone hebben, kunnen de [app 112 BE](#) downloaden om de hulpdiensten te contacteren. Het belangrijkste voordeel van deze app is dat je de noodnummers niet moet onthouden en je ze dus ook niet kunt vergeten als je in paniek bent. Je klikt gewoon op het icoontje van brandweer, ambulance of politie afhankelijk van welke hulp je nodig hebt. De noodcentrales kunnen je dankzij deze app ook makkelijker terugvinden.

Bijlage 1

BE-READY
Weet jij wat te
doen bij een
noodsituatie?

Naam:

6X IN NOOD

- 1 Herken je de noodsituatie? Schrijf de noodsituatie boven elke foto.
- 2 Kan de noodsituatie in jouw buurt gebeuren? Kleur het stoplicht rood (veel kans), oranje (mogelijk) of groen (geen kans).
- 3 Moet je vluchten of schuilen ? Omcirkel het goede pictogram.

.....

© Shutterstock

.....

© Brandweerzone Rand

.....

© Shutterstock

.....

© Shutterstock

.....

© Belga

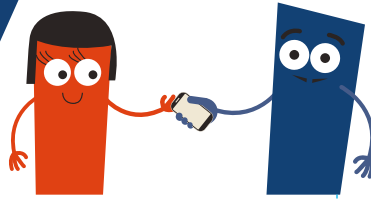
.....

© Shutterstock

DEEL 2 Algemene info

Les 2 / We zijn er voor elkaar!

ACHTERGRONDINFO

Noodsituaties overkomen je, meestal zijn ze onverwacht. Het is belangrijk dat je **rustig** blijft en meteen de **hulpdiensten** verwittigt. Zo komt professionele hulpverlening snel op gang en kunnen nare gevolgen zoveel mogelijk beperkt worden. Toch kun je zelf ook **voor, tijdens en na** een noodsituatie helpen. Daarmee verlicht je het werk van de hulpdiensten. Zo kun je bijvoorbeeld eerste hulp toepassen. Als je weet hoe dat moet, kun je iemand die valt of zich snijdt goed verzorgen.

Ook via andere, kleine acties kun je een verschil maken en geef je de hulpdiensten de ruimte om voorrang te geven aan de slachtoffers die het dringendst hulp nodig hebben. Denk bijvoorbeeld aan het aanbieden van je telefoon of helpen opruimen na een overstroming.

Het is wel erg belangrijk dat je altijd eerst voor **je eigen veiligheid** zorgt, de acties van de hulp- en interventiediensten niet verstoort en de instructies van die diensten nauwgezet opvolgt.

LESDOELEN

- > De leerlingen zien in dat solidariteit het leed kan verzachten.
- > De leerlingen weten hoe mensen elkaar kunnen helpen in een noodsituatie.
- > De leerlingen kunnen informatie verwerken en schematisch weergeven.
- > De leerlingen zijn bereid om anderen en elkaar te helpen.
- > De leerlingen maken het abstracte begrip solidariteit zichtbaar in een kunstwerk.
- > De leerlingen kennen enkele basisbeginselen van eerste hulp

Deze les geeft enkele basisbeginselen van eerste hulp mee. Een goede kennis van eerste hulp kan immers een grote hulp zijn bij noodsituaties. Wij nodigen je uit om deze les verder uit te breiden. Je kunt daarvoor gebruikmaken van de handige publicaties van Jeugd Rode Kruis. Voor kinderen en jongeren van

6 tot 18 jaar hebben zij verschillende eerstehulpinitiaties: dat zijn korte lessen van een twee- tot drietal uur waarin kinderen en jongeren de basis van eerste hulp aangeleerd krijgen, aangepast aan hun leeftijd. Voor de derde graad lager onderwijs is dit 'Ai ai amai'. Er zijn twee opties: je kunt als leerkracht zelf met zo'n lespakket aan de slag, of je kunt ervoor opteren om een lesgever van Jeugd Rode Kruis uit te nodigen om de workshop te begeleiden in de klas. Meer info vind je op jeugdrodekruis.be

MATERIAAL

- > filmpje [Pukkelpop](#) en [Overstroming](#)
- > filmpje [Ik help in nood](#)
- > [werkbladen](#) (bijlage 1 en 2)
- > knutsel- en tekenmateriaal

Bijlage 1

Bijlage 2

LESVERLOOP

1) Instap

Laat zonder introductie het filmpje over de wolkbreuk bij [Pukkelpop](#) en de [overstroming](#) in Ere-Willemeau zien.

Vraag aan de leerlingen wat ze gezien of begrepen hebben over:

- de oorzaak van deze noodsituatie.

(Pukkelpop: wolkbreuk, kort maar hevig onweer, regen en rukwinden, Ere-Willemeau: rivier buiten de oevers getreden)

- hoe Frederik heeft geholpen / welke hulp Monique ontvangen heeft.

(draagbedjes gelegd, hoofd boven water gehouden, gsm uitgeleend om via FB mensen te verwittigen / meubels omhoog gezet, belangrijke spullen gered, kuisen)

- wat Frederik of Monique vooraf had kunnen doen.

(vluchtwegen en grondplan bestuderen, zorgen dat je weet waar medische posten zijn / zandzakjes leggen)

Natuurlijk zijn de situaties uit de filmpjes extreem. Maar ook jij kunt je steentje bijdragen. Wat zou jij zelf kunnen doen tijdens zo'n situatie? *(112 bellen, aanwijzingen hulpdiensten opvolgen, rustig blijven, mensen met lichte verwondingen of mensen die in paniek zijn helpen, je familie laten weten dat je veilig bent (bij voorkeur via tekstbericht), niet in de weg lopen, uit de buurt blijven van omgevallen tenten, stellages en bomen / meehelpen met meubels omhoog zetten of zandzakjes leggen, mee helpen opruimen)*

VERVOLG / Les 2

2) Kern

Speel in de klas het eerstehulp spel van de [online game](#) BE-Ready. In dit spel moeten leerlingen vragen beantwoorden bij tien situaties. Laat daarna het filmpje '[Ik help in nood](#)' twee keer zien. Bij de tweede keer deel je het [werkblad](#) (bijlage 1) uit. Leerlingen schrijven in hun eigen woorden de tips onder de plaatjes. Bespreek de antwoorden klassikaal. Geef eventueel het werkblad mee naar huis om op te hangen of thuis te bespreken.

Oplossing:

VOOR

Ik zorg voor mijn eigen veiligheid en die van mijn familie.

Ik spreek af hoe we elkaar kunnen bereiken in een noodsituatie.

Ik vraag de burens of ze op de hoogte zijn en help hen bij de voorbereiding.

TIJDENS

Ik breng eerst mezelf in veiligheid.

Ik leen mijn gsm uit.

Ik bied een schuil- of slaappleaats aan.

NA

Ik ruim samen met anderen de schade op.

Hou een kort klasgesprek over de rol van Frederik in het filmpje. Hij vertelde dat hij het hoofd van iemand boven water hield. Weten de kinderen nog waarom? (*omdat die persoon een gebroken rug had en dus niet kon opstaan of weggaan*) Zijn er kinderen die eerstehulp kennen? Laat ze daar kort over vertellen of desnoods iets voordoen. Deel daarna het [werkblad](#) (bijlage 2) uit. De kinderen zetten de zinnen onder elke situatie in de juiste volgorde. Bespreek het klassikaal.

Oplossing:

Ik help in nood!

1 Ik help als de situatie veilig is.

2 Ik controleer of de persoon nog bij bewustzijn is.

3 Ik controleer de ademhaling.

4 Ik verwittig 112.

5 Ik verleen eerste hulp als ik dat kan.

Ik controleer het bewustzijn.

1 Ik schud de persoon voorzichtig bij de schouders.

2 Ik vraag luid: 'Gaat het?'

3 Ik kijk of de persoon reageert.

4 Als de persoon niet reageert, controleer ik de ademhaling.

Ik controleer de ademhaling.

1 Ik verwijder een sjaal of das.

2 Ik kantel het hoofd van het slachtoffer door de kin op te tillen (met 1 hand op het voorhoofd en 2 vingertoppen op het harde gedeelte onder de kin).

3 Ik kijk (naar de borstkas), luister (naar de ademhaling) en voel (met mijn wang).

4 Als de persoon niet meer ademt, vraag ik hulp aan een volwassene of bel ik 112.

Ik help als iemand zich verslikt.

1 Ik kijk of de persoon nog kan hoesten of praten.

2 Als hij/zij dat nog kan, moedig ik aan om te hoesten.

3 Als hij/zij dat niet kan, sla ik vijf maal hard in het midden van de bovenrug.

4 Ik laat me helpen door een volwassene.

Ik help als iemand een snij- of schaafwonde heeft.

1 Ik was mijn handen met zeep en doe wegwerphandschoenen aan.

2 Ik stelp de bloeding door met een kompres op de wonde te duwen.

3 Ik spoel de wonde met lauw stromend water van de kraan.

4 Ik droog de huid rond de wonde af.

5 Ik dek de wonde af met een pleister of steriel kompres.

6 Ik trek de handschoenen uit en was mijn handen.

Ik help als iemand zich verbrand heeft.

1 Eerst water de rest komt later!

2 Ik vraag hulp aan een volwassene.

3 Ik help het slachtoffer om de brandwonde minstens 10 minuten onder lauw stromend water te houden.

4 Ik laat het water niet rechtstreeks op de wonde stromen, maar er net boven.

3) Verwerking

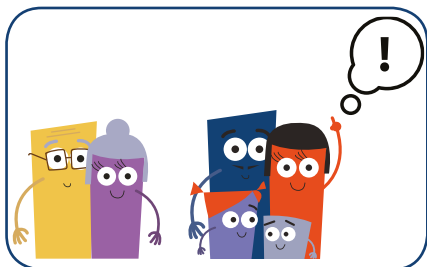
De leerlingen maken (individueel of in groep) een kunstwerk over 'Elkaar helpen in nood'. Dat kan een verhaal, gedicht, tekening, toneelstuk of beeldend werk zijn. Bespreek de gemaakte werken en stel ze tentoon in de klas of op school.

Naam:

WE ZIJN ER VOOR ELKAAR!

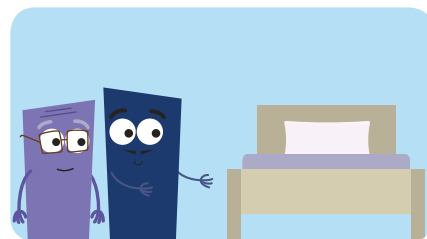
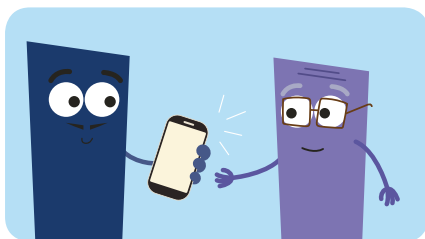
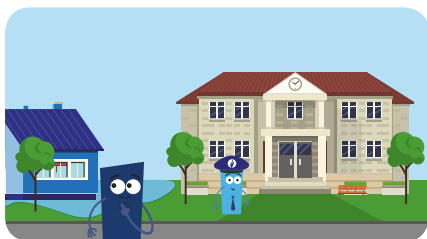
1 VOOR een noodsituatie help ik anderen. Vul aan hoe je dat doet.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

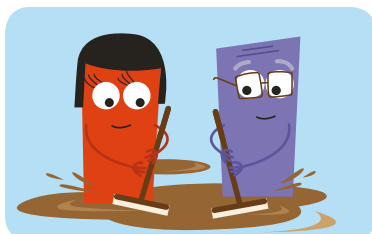

2 TIJDENS een noodsituatie help ik anderen. Vul aan hoe je dat doet.

.....
.....
.....

3 NA een noodsituatie help ik anderen. Vul aan hoe je dat doet.

.....

Naam:

WE ZIJN ER VOOR ELKAAR!

Weet jij wat je moet doen? Zet de zinnen in de goede volgorde.

Ik help in nood!

- Ik verwittig 112.
- 1 Ik help als de situatie veilig is.
- Ik controleer de ademhaling.
- Ik verleen eerste hulp als ik dat kan.
- Ik controleer of de persoon nog bij bewustzijn is.

Ik controleer het bewustzijn.

- 1 Ik schud de persoon voorzichtig bij de schouders.
- Ik kijk of de persoon reageert.
- Als de persoon niet reageert, controleer ik de ademhaling.
- Ik vraag luid: 'Gaat het?'

Ik controleer de ademhaling.

- Als de persoon niet meer ademt, vraag ik hulp aan een volwassene of bel ik 112.
- 1 Ik verwijder een sjaal of das.
- Ik kijk (naar de borstkas), luister (naar de ademhaling) en voel (met mijn wang).
- Ik kantel het hoofd van het slachtoffer door de kin op te tillen (met 1 hand op het voorhoofd en 2 vingertoppen op het harde gedeelte onder de kin).

Ik help als iemand zich verslikt.

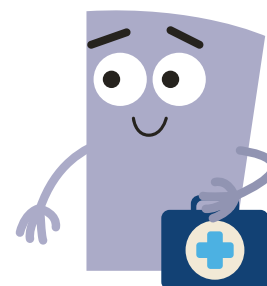
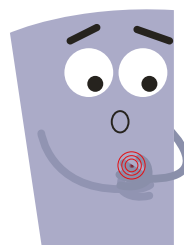
- 1 Ik kijk of de persoon nog kan hoesten of praten.
- Ik laat me helpen door een volwassene.
- Als hij/zij dat nog kan, moedig ik aan om te hoesten.
- Als hij/zij dat niet kan, sla ik vijf maal hard in het midden van de bovenrug.

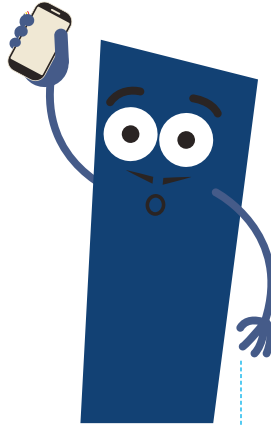
Ik help als iemand een snij- of schaafwonde heeft.

- Ik droog de huid rond de wonde af.
- Ik dek de wonde af met een pleister of steriel kompres.
- Ik stelp de bloeding door met een kompres op de wonde te duwen.
- Ik spoel de wonde met lauw stromend water van de kraan.
- 1 Ik was mijn handen met zeep en doe wegwerphandschoenen aan.
- Ik trek de handschoenen uit en was mijn handen.

Ik help als iemand zich verbrand heeft.

- Ik vraag hulp aan een volwassene.
- Ik laat het water niet rechtstreeks op de wonde stromen, maar er net boven.
- Ik help het slachtoffer om de brandwonde minstens 10 minuten onder lauw stromend water te houden.
- 1 Eerst water, de rest komt later!

Les 3 / Goed geïnformeerd

ACHTERGRONDINFO

In een noodsituatie circuleert er veel informatie, zeker op het internet. Het is soms moeilijk om het onderscheid te maken tussen **nuttige** en bijkomstige informatie, tussen **actuele** informatie en verouderde informatie, of zelfs tussen geruchten en **bewezen feiten**. Daarom is het belangrijk om de officiële communicatiekanalen van de gemeente, provincie of lokale hulpdiensten ([politie](#), brandweer) te kennen, om zeker te zijn dat je steeds de juiste informatie ontvangt. Een goede manier daarvoor is je aanmelden bij [BE-Alert](#). Dit gratis alarmeringssysteem van de overheid verwittigt alle betrokken inwoners bij een noodsituatie via sms, vaste telefoon of e-mail en geeft de juiste aanbevelingen. Dankzij BE-Alert kan een burgemeester, gouverneur of de minister van Binnenlandse Zaken een bericht uitsturen naar iedereen op wie de noodsituatie impact heeft. Zo krijgen alle betrokken inwoners snel de nodige aanbevelingen (bv. ramen en deuren sluiten bij een brand). Het is officiële, correcte informatie, direct van de bron. Een bericht kan worden verstuurd naar alle geregistreerde adressen, maar ook naar alle mensen die fysiek in een zone van de noodsituatie aanwezig zijn.

LESDOELEN

- > De leerlingen weten waar ze de juiste informatie kunnen vinden in een noodsituatie.
- > De leerlingen beseffen dat er vaak ook onjuiste of onofficiële informatie circuleert.
- > De leerlingen weten hoe ze zelf de juiste informatie kunnen helpen verspreiden.
- > De leerlingen zien het belang in van de juiste informatieverstoring in een noodsituatie.
- > De leerlingen weten wat BE-Alert is en weten dat ze zich hiervoor (samen met hun ouders) kunnen inschrijven.

MATERIAAL

- > een bericht van BE-Alert over een noodsituatie en een onofficieel bericht over dezelfde situatie
- > [werkblad](#) (bijlage 1)
- > [filmpje](#) 'Meteen verwittigd bij een noodsituatie?' en [filmpje](#) 'Hoe reageren bij een noodsituatie? Informeer je'

Bijlage 1

LESVERLOOP

1) Instap

Toon een officieel en dus betrouwbaar bericht van BE-Alert. Toon daarna een niet-officieel artikel en onbetrouwbaar bericht over dezelfde situatie. Laat de leerlingen beide berichten bekijken en laat ze benoemen wat de verschillen zijn. Vraag welk bericht volgens hen klopt en waarom ze dat denken. Besteed daarbij aandacht aan de afzender en vermelde datum, de opmaak en toon, en het woordgebruik van het bericht (officieel versus minder officieel). Bespreek hoe ze officiële berichten kunnen herkennen en vraag waarom het belangrijk is om uit te gaan van officiële berichtgeving (paniek voorkomen, actuele informatie verspreiden, juist kunnen handelen). Bekijk als afsluiter het [filmpje](#) 'Meteen verwittigd bij een noodsituatie?'.

2) Kern

De leerlingen onderzoeken in duo's of in groep waar ze officiële informatie kunnen vinden bij een noodsituatie. Ze bespreken samen deze vragen:

- *Waar kun je officiële informatie vinden bij een noodsituatie? (Op BE-Alert.be, radio en tv-zenders en de websites/sociale media van de overheden.)*
- *Hoe weet je welke informatie je kunt vertrouwen? (Ze komt van de overheid of een officiële hulpdienst, is meestal zakelijk en kort.)*
- *Mag je zelf info over een noodsituatie rondsturen? (Dat mag.)*
- *Welke informatie zou je rondsturen? (Dat je zelf veilig bent of informatie van de officiële kanalen.)*

Als de leerlingen last hebben met de vragen, kunnen ze eerst de informatie op [risico-info.be](#) lezen. Laat hen daarna het [werkblad](#) (bijlage 1) maken. Bespreek de antwoorden.

VERVOLG / Les 3

Oplossing:

Situatie 1

foto links = wel betrouwbaar, omdat het een officieel twitterbericht is van de Dienst noodplanning

foto rechts = niet betrouwbaar, omdat het een officieus sms'je is

Situatie 2

links = niet betrouwbaar, omdat het een officieus bericht is over brandgevaar

foto rechts = wel betrouwbaar, omdat het een officieel bericht is van Noodplanning en crisisbeheer Limburg

Toon het [filmpje](#) 'Hoe reageren bij een noodsituatie? Informeer je' over juiste informatie bij noodsituaties.

3) Verwerking

Test de kennis van de leerlingen met de onderstaande stellingen. Dat kun je op verschillende manieren doen, bv. door ze een rode of groene kaart omhoog te laten steken of de klas in een rode en groene zone te verdelen. Leerlingen die in het juiste vak staan, winnen een letter. Na afloop kunnen ze de zin bij elkaar puzzelen: 'Ben jij al BE-Alert?'. Geef aan dat de zin uit vier woorden bestaat.

De stellingen zijn:

- 1 BE-Alert is een betaalde informatiedienst.
(niet waar → letter E)
- 2 Je mag zelf een foto maken van een ramp en die verspreiden.
(waar, maar is dat ook wenselijk? → letter R)
- 3 Overheden willen geen onrust veroorzaken. Daarom geven ze soms onvolledige informatie.
(niet waar → letter L)
- 4 Op sociale media lees je alleen maar gezellige dingen en onzin.
(niet waar → letter A)
- 5 Bij een ramp of noodsituatie luister je naar de radio en tv om te horen wat je moet doen.
(waar → letter N)
- 6 Bij noodsituaties sturen politie en brandweer berichten via sociale media.
(waar → letter B)
- 7 Verhalen van ooggetuigen behoren niet tot de officiële informatie.
(waar → koppelteken)
- 8 BE-Alert verstuurt geregeld testberichten.
(waar → letter A)
- 9 Officiële berichten zijn eerder zakelijk.
(waar → letter L)
- 10 Bij een noodsituatie kun je het best snel een foto maken en die via sociale media versturen.
(niet waar → letter E)
- 11 Bij een noodsituatie rijden soms auto's met luidsprekers door je buurt.
(waar → letter B)
- 12 Het is stoer om bij een noodsituatie selfies te maken.
(niet waar → letter T)
- 13 In een noodsituatie kan het telefoonverkeer verstoord zijn. Daarom contacteer je familie het best via tekstberichten.
(waar → letter I)
- 14 Ook als je geen hulp nodig hebt, kun je in een noodsituatie naar 112 bellen om te vragen wat er aan de hand is.
(niet waar → letter J)
- 15 Om een berichtje te krijgen van BE-Alert moet je een smartphone hebben. (niet waar → letter J)
- 16 Alleen tijdens en na de noodsituatie is het nuttig om te weten wat je moet doen. (niet waar → letter E)

Bijlage 1

GOED GEÏNFORMEERD

Naam:

Waar komt de informatie vandaan? Omcirkel het juiste pictogram.
Is de informatie betrouwbaar? Leg uit.

1

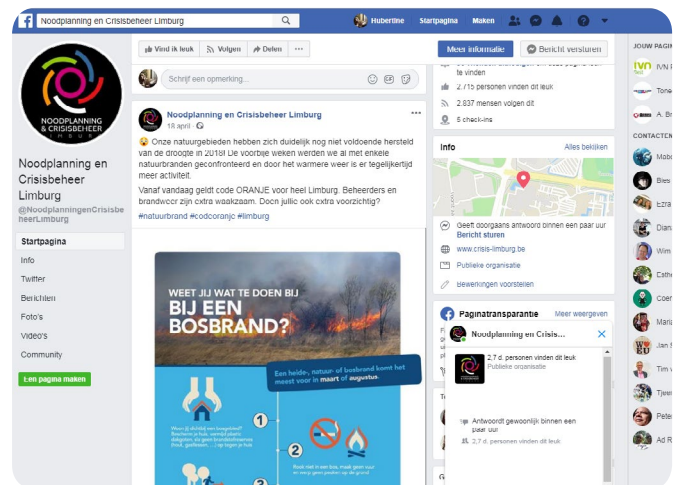

Deze info is wel / niet betrouwbaar,
omdat

Deze info is wel / niet betrouwbaar,
omdat

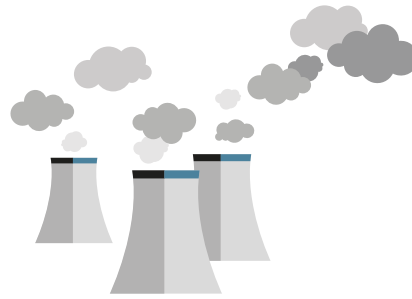
2

Deze info is wel / niet betrouwbaar,
omdat

Deze info is wel / niet betrouwbaar,
omdat

Les 4 / Weet jij wat te doen bij een nucleair ongeval?

ACHTERGRONDINFO

Nucleaire sites maken gebruik van radioactiviteit. Die stof is gevaarlijk als het lichaam blootgesteld wordt aan een grote dosis. Daarom gelden op de nucleaire sites **extra veiligheidsmaatregelen**. België heeft vijf nucleaire sites: Doel, Tihange, Mol, Dessel en Fleurus. Er bevinden zich ook twee nucleaire centrales op minder dan 20 kilometer van de landsgrenzen: in Borssele (Nederland) en Chooz (Frankrijk).

Het Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle (FANC) houdt nauw toezicht op de veiligheid van de sites en controleert of alle veiligheidsvoorwaarden strikt worden nageleefd. De kans op een nucleair ongeval is klein, maar niet volledig uit te sluiten. Daarom zijn er uitgebreide **noodplannen** en **procedures** opgesteld om de gevolgen voor mens (besmetting of bestraling) en milieu (vrijkomende radioactieve stoffen) te beperken. Die plannen en procedures worden regelmatig doorgenomen en geoefend. Als er zich toch een nucleair ongeval voordoet, moeten mensen **schuilen** om bestraling en besmetting te voorkomen. Ze blijven binnen, sluiten ramen en deuren, zetten ventilatiesystemen af en volgen de aanbevelingen van de overheid. Kinderen krijgen soms het advies om jodiumtabletten te nemen. Meer informatie: nucleairrisico.be.

LESDOELEN

- > De leerlingen weten waar er radioactiviteit is en dat het in grote hoeveelheden schadelijk kan zijn voor organismen.
- > De leerlingen weten dat radioactiviteit in de industrie en in het dagelijks leven voorkomt, en dat er strenge veiligheidsmaatregelen rond bestaan.
- > De leerlingen weten dat ze bij een nucleair ongeval moeten schuilen, ramen en deuren moeten sluiten en moeten luisteren naar de media.

MATERIAAL

- > [filmpje](#) over kernafval
- > [folder](#) over een nucleair ongeval
- > vellen papier en tekenmateriaal
- > [werkblad](#) (bijlage 1)

LESVERLOOP

1) Instap

Vraag of de leerlingen ooit gehoord hebben van radioactiviteit of straling. Leg uit dat radioactiviteit niet te zien, te horen of te ruiken is. Vertel dat radioactiviteit overal in de natuur voorkomt: in de kosmos, in de lucht, in de grond, in ons voedsel, in ons lichaam ... Een bekend voorbeeld is het noorderlicht, een gevolg van kosmische straling.

Vertel dat mensen ook radioactiviteit zijn gaan gebruiken voor verschillende doelen. Vraag of iemand wel eens een medische scan liet nemen of iemand kent die een scan heeft gehad. Vraag hoe dat ging. Leg uit dat voor bepaalde soorten scans (PET-scans) er een radioactieve stof nodig is. Vertel dat radioactiviteit soms ook gebruikt wordt om bijvoorbeeld kanker te behandelen. Benadruk dat je daar wel wat ziek van kunt worden, maar dat dokters er steeds heel, heel voorzichtig mee zijn.

Vraag daarna of leerlingen ooit van een kerncentrale of van kernenergie gehoord hebben. Toon het [filmpje](#).

VERVOLG / Les 4

2) Kern

Maak groepjes en geef elk groepje de opdracht om over een deelvraag een poster te maken. Benadruk dat het belangrijk is om uit te gaan van betrouwbare informatie (verwijs daarbij eventueel naar [les 3](#)). Geef aan dat leerlingen gebruik kunnen maken van de [folder](#) over een nucleair ongeval en de websites [risico-info.be](#) en [nucleairrisico.be](#).

De deelvragen zijn:

- *Waarom kan een ongeval op een nucleaire site gevaarlijk zijn?*
- *Ken je het verschil tussen besmetting en bestraling?*
Geef de vergelijking met zon en regen:
Bestraling (bij straling van radioactieve stoffen vanop afstand, dus geen direct of fysiek contact) = de zon > als je lang rondloopt in de zon, ben je verbrand. Als je daarna iemand een knuffel geeft, is die persoon niet verbrand. Bestraling kun je dus niet doorgeven.
Besmetting (bij contact met radioactieve stoffen) = de regen > als je door de regen loopt, ben je nat. Als je daarna iemand een knuffel geeft, is die ook nat. Besmetting kun je wel doorgeven.
- *Hoe houdt de overheid de veiligheid van nucleaire sites in de gaten?*
- *Wat kun je zelf doen als voorbereiding op een nucleair ongeval?*
- *Hoe handel je als er een nucleair ongeval gebeurt?*
- *Hoe zit het met jodiumtabletten? Moet je die nemen?*

3) Verwerking

Leerlingen presenteren de posters aan elkaar, waardoor ze elkaars informatie delen. Als afsluiting maken ze individueel het [werkblad](#) (bijlage 1), waarbij ze de stappen bij de afbeeldingen opschrijven. Laat leerlingen eerst hun blad aan een andere leerling doorgeven om na te kijken en waar nodig te verbeteren. Tot slot kijk je het werkblad klassikaal na.

Oplossing:

Voor het ongeval

- 1 Ik kijk via [risico-info.be](#) of ik in een nucleaire zone woon.
- 2 Ik haal jodiumtabletten in huis.
- 3 Ik schrijf me in op BE-Alert.

Tijdens het ongeval

- 1 Ik ga naar binnen en blijf binnen.
- 2 Ik sluit ramen en deuren.
- 3 Ik luister naar het advies van de overheid op radio of tv.

Als de overheid het vraagt

- 1 Ik los de jodiumtablet op in een beetje water.
- 2 Ik roer goed door.
- 3 Ik giet het water in een grotere hoeveelheid drank.

Naam:

WAT DOE JE BIJ EEN NUCLEAIR ONGEVAL?

Weet jij wat je moet doen? Schrijf het op.

Voor het ongeval

- 1
- 2
- 3

1

2

3 be alert

Tijdens het ongeval

- 1
- 2
- 3

1

2

3

Als de overheid het vraagt

- 1
- 2
- 3

1

2

3

DEEL 3 Wat te doen bij ...?

Les 5 / Weet jij wat te doen bij een massa-evenement?

ACHTERGRONDINFO

Grote evenementen zoals optochten, concerten, wielertoernooien, festivals of volksfeesten zijn erg leuk. Ze trekken vaak veel volk aan. Een van de risico's bij zulke grote bijeenkomsten is het ontstaan van een **paniecreactie**. Daarnaast kunnen zich nog andere risico's voordoen, waar je beter op voorhand rekening mee houdt. Denk maar aan een hittegolf, een onweer, een storm of een vechtpartij.

Een goede **voorbereiding** helpt om op een veilige manier een massa-evenement te bezoeken en goed te reageren als er een noodsituatie zou ontstaan. Zo is het belangrijk om het terrein goed te kennen, je gsm volledig op te laden voor vertrek en een ontmoetingsplaats af te spreken met vrienden. Denk ook aan enkele eerste hulp spullen, bijvoorbeeld zonnecrème of pleisters. Mag je die niet meenemen op het festival? Zorg dan dat je zeker weet waar de medische posten zijn.

LESDOELEN

- > De leerlingen kunnen voorbeelden geven van massa-evenementen.
- > De leerlingen zien in dat er voorzorgsmaatregelen genomen moeten worden bij evenementen.
- > De leerlingen weten hoe ze zich kunnen voorbereiden op een mogelijke noodsituatie op een massa-evenement.
- > De leerlingen weten wat ze zelf kunnen doen als er iets op een evenement gebeurt.

MATERIAAL

- > [werkbladen](#) (bijlage 1 en 4)
- > [spelbord](#) (bijlage 2)
- > [spelkaarten](#) (bijlage 3)
- > dobbelstenen en pionnen

LESVERLOOP

1) Instap

Deel het [werkblad](#) (bijlage 1) uit en laat de leerlingen (individueel of in duo's) de geheime codes kraken. Vraag naar de codewoorden (voetbalmatch / concert / betoging / festival / optocht) en schrijf ze op het bord. Vraag aan de klas wat die woorden gemeenschappelijk hebben en kom samen tot de conclusie dat het massa-evenementen zijn. Concludeer samen wat een massa-evenement is. Verwijs eventueel terug naar [les 2](#) die o.a. over een noodsituatie bij Pukkelpop ging.

2) Kern

Laat de leerlingen in groep het [spel](#) (bijlage 2) spelen. Daarvoor knippen ze de [risicokaartjes](#) en [BE-Alert kaartjes](#) (bijlage 3) uit, en leggen die ondersteboven. Trekt iemand een BE-Alertkaart dan mag hij die houden en inleveren als hij de bijbehorende risicokaart trekt. Trekt iemand een risicokaart zonder dat hij de bijbehorende BE-Alertkaart heeft, dan moet hij doen wat op de risicokaart staat. Op het spelbord zelf staan 7 pictogrammen. Bij elk picto hoort een opdracht. Schrijf die op het bord.

- picto BE-alert > Neem een BE-alertkaart.
- picto gevarendriehoek > Neem een risicokaart.
- picto gsm > Je bent je gsm vergeten. Ga naar start.
- picto eerste hulp spullen > Je hebt eerste hulp spullen meegenomen. Ga 2 vakjes vooruit.
- picto nooduitgang > Je weet waar de nooduitgang is. Ga 5 vakjes vooruit.
- picto meetingpoint > Je hebt een meetingpoint afgesproken. Ga 5 vakjes vooruit.
- picto water > Je bent water vergeten. Ga 3 plaatsen terug.

3) Verwerking

Leerlingen maken individueel het [werkblad](#) (bijlage 4). Kijk het werkblad klassikaal na en bespreek waarom je sommige dingen voor, tijdens of na de noodsituatie doet.

Naam:

KRAAK JIJ DE CODES?

Achter de vijf codes zit telkens één woord verstopt.
Kraak de codes.

1 hctamlabteov

.....

2 3 15 14 3 5 18 20
Tip: het alfabet

.....

3

Tip: braille

a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k
										
l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	v
										
w	x	y	z							
										

.....

4 -l

 p = t
-l

 b = v
nk = l

.....

5 19 110 15 19 33 26 15

Tip: verken de letters van je toetsenbord: het eerste codecijfer duidt de rij aan, het tweede codecijfer duidt de letter aan.

.....

SPELBORD

NAAR
HUIS

50

40	41 	42	43 	44 	45	46	47	48 	49
39	38 	37	36 	35 	34 	33 	32	31	30
20	21	22 	23 	24	25 	26	27	28 	29
19 	18	17 	16	15	14 	13	12 	11	10
START	1	2	3	4 	5	6 	7 	8	9

RISICOKAARTEN

Er is een vechtpartij.

Lever je agenten in
sla 1 beurt over.

Iedereen wil tegelijk naar binnen voor het concert.

Met jouw dranghek gaat
dat soepel.
Ga 2 vakjes vooruit.
Geen dranghek?

De rookmachine op het podium maakt te veel rook.

Weet je waar de
nooduitgangen zijn?
Ga 4 vakjes vooruit.

Niet gekeken?
Wacht 1 beurt om
op adem te komen.

In het gedrang is iemand hard op je voet gaan staan.

Weet je waar
de medische post is?
Ga 2 vakjes vooruit.

Weet je het niet?
Blijf 2 beurten wachten,
omdat je niet kunt lopen
van de pijn.

Je krijgt honger en dorst.

Heb je geld bij je om
iets te kopen?
Smakelijk!

Geld vergeten? Ga naar
huis om geld te halen
en begin weer bij start.

Door de storm is het niet meer veilig op het terrein.

Hoor jij de luidspreker
met de evacuatiemeld-
ding goed? Prima.

Zit je niet op te letten?
Dan moet je 1 beurt
overslaan.

De stroom valt uit en je ziet niets meer.

Kun je licht maken met
je gsm? Perfect!
Oei, de batterij van
je gsm is leeg.

Wacht 1 beurt tot de
lichten weer branden.

Het is druk en droog, en je hebt dorst.

Weet jij waar je water
kunt tappen? Prima!
Ga 2 vakjes vooruit.

Weet jij niet waar
de waterpunten zijn?
Blijf 1 beurt staan
waar je staat.

De zon schijnt de hele dag.

Heb je zonnecrème
meegebracht?
Smeer je maar snel in.

Ligt je tube nog thuis?
Ga naar huis en begin
weer bij start.

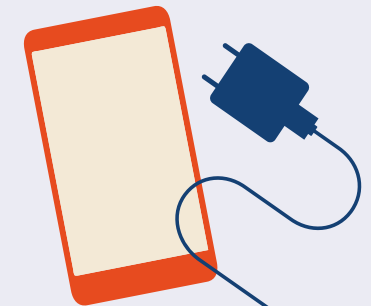
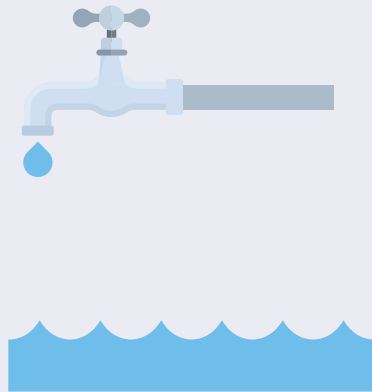
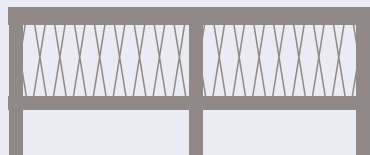
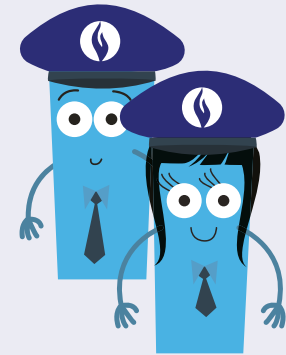
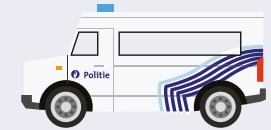
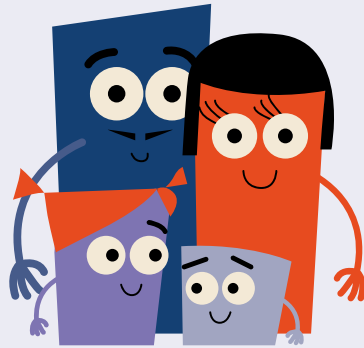
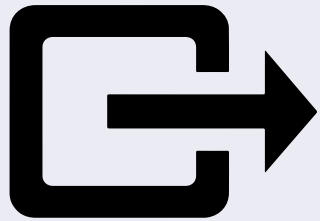

Wat een drukte!

Geef je je ouders of
vrienden een hand,
zodat je ze niet
kwijtraakt?
Goed gedaan.

Vergeten?
Ga 4 plaatsen terug.

BE-ALERTKAARTEN

Naam:

WEET JIJ WAT TE DOEN?

Er is een noodsituatie tijdens een massa-evenement.
Kruis aan wanneer je wat doet.

	Voor	Tijdens	Na
1 Je blijft bij mensen die gewond zijn.			
2 Je laat op sociale media of via sms weten dat je veilig bent.			
3 Je blijft bij je ouders of vrienden.			
4 Je spreekt met vrienden een verzamelpunt af.			
5 Je maakt een foto van het plan van het terrein.			
6 Je telefoneert.			
7 Je bekijkt het plan van het terrein.			
8 Je kijkt waar de nooduitgangen zijn.			
9 Je kijkt welk weer er voorspeld is en neemt een regenjas of zonnecrème mee.			
10 Je neemt oordopjes mee.			
11 Je blijft rustig.			
12 Je volgt de aanwijzingen van de hulpdiensten op.			
13 Je laadt je telefoon op.			
14 Je leent je gsm uit aan anderen.			
15 Je kijkt waar medische posten zijn.			

DEEL 3 Wat te doen bij ...?

Les 6 / Weet jij hoe je zorgt voor cyberveiligheid?

ACHTERGRONDINFO

De opkomst van het **internet** heeft onze samenleving grondig veranderd. Een leven zonder internet is nog nauwelijks in te beelden. Een groot deel van de bevolking is altijd en overall online: thuis, op school, op het werk. We zijn actief op sociale media, regelen onze bankzaken online en benutten het internet om bij te leren of om ons te amuseren. Internet en e-mail hebben veel voordelen, maar kennen ook een keerzijde: cybercriminaliteit, zoals phishing, malware, hacking, DDosaanvallen en bankkaartfraude. Iedereen kan worden geconfronteerd met oplichting via het internet.

Het is belangrijk dat mensen zich vooraf wapenen tegen die vorm van **criminaliteit** en voorzichtig zijn wanneer ze online gaan. Daarom vind je in de [informatiebrochure](#) de belangrijkste tips voor de ouders. Je kunt de tips ook met de kinderen in de klas bespreken. Meer informatie over cyberveiligheid vind je op [safeonweb.be](#).

In deze les beperken we ons tot cyberveiligheid, nl. het beschermen van je online gegevens en van je toestellen. Wil je meer informatie over veilig internetten, sociale media en online pesten, dan kun je terecht op de website van [Childfocus](#).

LESDOELEN

- > De leerlingen weten dat ze voorzichtig moeten zijn als ze online gaan.
- > De leerlingen houden gevoelige informatie en wachtwoorden privé.
- > De leerlingen kunnen enkele voorbeelden geven van gevaren op het internet.
- > De leerlingen weten hoe ze met die gevaren moeten omgaan.
- > De leerlingen durven te praten over problemen op het internet.

MATERIAAL

- > [checklist](#) (bijlage 1)
- > internet
- > papier

Bijlage 1

LESVERLOOP

1) Instap

Als je een wachtwoord gebruikt voor bijvoorbeeld je schoolcomputer of om op het internet te gaan, dan kun je het startscherm op het digibord laten zien. Nodig enkele leerlingen uit om te proberen het wachtwoord te kraken. Vraag of de leerlingen het slim vinden dat je een wachtwoord hebt, of ze zelf wachtwoorden gebruiken en waarvoor (game-accounts, sociale media, toegang laptop, computer, gsm, bankrekening). *Heeft iemand zijn wachtwoord al eens met iemand anders gedeeld? Met wie dan? Was dat verstandig?* Laat ze aangeven waarom wachtwoorden belangrijk zijn.

2) Kern

Maak vijf groepjes en laat elk groepje informatie opzoeken over een deelonderwerp. Laat een digitale presentatie (PowerPoint) maken die ze aan de klas tonen. Geef aan dat ze moeten uitleggen wat het onderwerp is, hoe je vooraf extra veilig kunt werken en wat je moet doen als het toch misgaat.

De deelonderwerpen zijn:

- back-ups maken
- computervirussen en virusscanners
- phishing en spam
- wachtwoorden
- hacken en updates

Nu de leerlingen weten wat phishing is, wat goede en slechte wachtwoorden zijn en welke informatie ze beter wel of niet delen, kunnen ze ook het level 'Surf jij veilig?' van de [online game](#) BE-Ready spelen.

3) Verwerking

Elke leerling maakt individueel een checklist van wat je voor, tijdens en na internetcriminaliteit kunt doen. Bespreek eventueel eerst hoe een checklist eruitziet. Bespreek de checklists klassikaal of kijk ze als huiswerk na. Eventueel kun je op basis van de checklists van de kinderen één definitieve checklist (laten) maken en die meegeven naar huis. In de bijlage vind je een voorbeeld van een [checklist](#) (bijlage 1).

Naam:

IK BEN CYBERVEILIG!

Overloop deze checklist en ontdek wat je kunt doen om jezelf online te beschermen.

VOOR

- Ik deel nooit mijn **wachtwoorden** met anderen en verander ze vaak. Je wachtwoord is zoals je tandenborstel: die geef je ook niet aan anderen en je vervangt hem regelmatig! Zorg ook voor een sterk wachtwoord.
- Ik maak regelmatig een **back-up** en doe regelmatig **updates**, samen met mijn ouders.
- Ik weet dat niet alle berichten op het internet echt zijn. Ik kan een **vals bericht** herkennen. Ik antwoord nooit op een vals bericht en verwijder het meteen.
- Ik ben **voorzichtig** met wat ik **deel**. Je weet niet wie kan meelezen!
- Ik **bedek** mijn **camera**, gebruik een sticker of webcamcover. Je doet je gordijnen toch ook dicht als je niet wilt dat mensen kunnen binnenkijken?

TIJDENS

Bij een computervirus:

- Ik vraag mijn ouders om de **virusscanner** te **activeren**. Als er een virus aanwezig is, helpt de virusscanner me om het virus te verwijderen.
- Als ik nog geen virusscanner geïnstalleerd heb, **kies** ik samen met mijn ouders een betrouwbare scanner (safeonweb.be/nl/heb-je-een-virus) en laat die zijn werk doen.

Wanneer mijn account gehackt is:

- Ik **scan** mijn computer op virussen met mijn **virusscanner**. Ik **vervang** onmiddellijk al mijn **wachtwoorden**. Ik doe dat vanop een veilig toestel, dus niet het toestel waarop mijn gegevens werden gestolen.

Bij een ander computerprobleem:

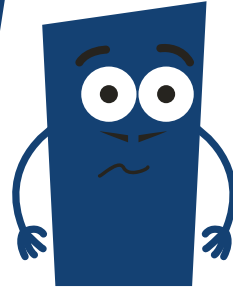
- Ik vraag **raad** aan een volwassene, bijvoorbeeld aan mijn ouders of een leerkracht. Hoe sneller je een computerprobleem meldt, hoe beter je geholpen kunt worden.

NA

Als ik het slachtoffer ben van cybercriminelen:

- Ik **verwittig** mijn ouders en ga met hen naar de politie.

DEEL 3 Wat te doen bij ...?

Les 7 / Weet jij wat te doen bij terrorisme?

ACHTERGRONDINFO

Ons land is al opgeschrikt door **terrorisme**. Het onderwerp kan bij kinderen angstige gevoelens oproepen. Dat is begrijpelijk en daarom is het belangrijk om alle gevoelens van kinderen bij dit thema ernstig te nemen. Benadruk tijdens de les geregeld, maar op een natuurlijke manier, dat de kans om betrokken te raken bij een aanslag heel erg klein is. Geef herhaaldelijk aan dat er dagelijks zichtbare en minder zichtbare **maatregelen** genomen worden om de bevolking en de instellingen te beschermen. Kennis over wat je voor, tijdens en na een aanslag kunt doen, helpt om terrorisme te voorkomen en juist te reageren bij een (dreigende) noodsituatie. Voor meer informatie kun je dit [filmpje](#) bekijken.

LESDOELEN

- > De leerlingen weten wat terrorisme is.
- > De leerlingen durven te vertellen hoe zij zich voelen als het over terrorisme gaat.
- > De leerlingen weten hoe zij moeten reageren als ze bij een terroristische aanslag betrokken geraken.

MATERIAAL

- > [filmpje](#) over de aanslagen in Brussel
- > twee filmfragmenten: [waarom](#) en de [psychologe](#)
- > [filmpje](#) met tips tegen angst
- > twee kleuren stift of krijt voor op het (digi)bord
- > [werkblad](#) (bijlage 1)
- > knutselmateriaal

LESVERLOOP

1) Instap

Vertel eerst wat de 'spelregels' bij deze les zijn: iedereen mag zijn mening zeggen, maar je mag niemand kwetsen met je mening. Elkaars gevoelens respecteren en ernstig nemen, en er begrip voor tonen is erg belangrijk. Leerlingen die na deze les over het onderwerp verder willen praten, kunnen in vertrouwen bij jou terecht en uiteraard ook bij hun ouder(s). Schrijf het woord 'aanslag' op het bord. Van welke soorten aanslagen hebben de leerlingen al gehoord (plaatsen en methodes)? Blijf neutraal en ga niet in op meningen. Schrijf niet op wat tijdens deze lesfase gezegd wordt.

Toon het [filmpje](#) over de aanslagen in Brussel. Maak samen een woordweb op het bord. Schrijf met rode stift de minder positieve woorden op en met groen de meer positieve woorden. Blijf kritisch voor wat je noteert. Als een kind bijvoorbeeld IS of islam zegt, maak dan duidelijk dat niet alleen islamitische groeperingen aanslagen plegen. Ook mensen met andere extreme ideeën of overtuigingen kunnen aanslagen plegen. Verschillende motieven zijn mogelijk: religie, milieu (bv. Animal Liberation Front), politiek (Irish Republican Army, ETA), maatschappelijke overtuiging (Ku Klux Klan, aanval op Christchurch in Nieuw-Zeeland). Beslis zelf hoeveel je de leerlingen hierover wilt vertellen.

Benadruk bij het samenstellen van het woordweb heel bewust de positieve aspecten, zoals:

- elkaar helpen;
- meeleven met elkaar;
- hulpdiensten die snel ter plekke zijn;
- 112 bellen;
- weten wat je moet doen;
- kleine kans op een aanslag;
- verdachte personen of pakketten melden;
- voorkomen van aanslagen door arrestaties.

2) Kern

Laat het [filmpje](#) over het waarom van de aanslagen in Brussel zien. Laat de leerlingen voor zichzelf noteren wat er gezegd wordt over het waarom van de aanslagen en wat de mening van de spreker is over het succes van aanslagen.

Toon daarna het eerste en het derde [filmpje](#) met psychologe Telidja Klaiï. *Waarom plegen ze aanslagen? Moet ik bang zijn om naar de luchthaven te gaan?*

Laat ze de belangrijkste informatie noteren. Bespreek klassikaal.

- *Wat is het doel van een terrorist? (Angst zaaien en met geweld zijn zin krijgen.)*
- *Benadruk nogmaals dat niet alleen radicale moslims aanslagen plegen. Er zijn ook aanslagen geweest op moskeeën, of mensen werden aangevallen vanwege hun politieke ideeën.*
- *Waarom maakt een aanslag veel indruk? (Omdat er vaak veel mensen bij betrokken zijn en omdat het op het nieuws komt, en zo bij heel veel mensen indruk maakt.)*
- *Moet je plekken vermijden omdat je bang bent voor terrorisme? (Nee, je geeft dan toe aan de angst die terroristen willen zaaien. Bovendien is de kans dat je betrokken raakt bij een aanslag, erg klein.)*

Belangrijk is om te verwijzen naar de zinnen 'Liefde overwint haat. Liefde en hoop brengen ons bij elkaar', omdat die gedachte in de verwerking centraal staat. Benadruk opnieuw dat kinderen die zich angstig voelen altijd kunnen praten met iemand die ze vertrouwen.

Vraag wat je zou kunnen doen voor, tijdens en na een aanslag. Noteer alle ideeën in de betreffende kolom op het bord. Laat de leerlingen (met respect!) op elkaars ideeën reageren. Deel het [werkblad](#) (bijlage 1) uit en laat de leerlingen in groepjes van vier het werkblad invullen. Bespreek de oplossingen klassikaal.

Oplossing:

- 1 Ik ga niet naar de plek van de ramp, zodat de hulpdiensten goed hun werk kunnen doen. / TIJDENS
- 2 Ik meld elk verdacht pakket door 112 te bellen. / VOOR
- 3 Ik informeer thuis of er gebouwen na de aanslag gesloten zijn. / NA
- 4 Ik meld een verdachte persoon of situatie door 112 te bellen. / VOOR
- 5 Ik loop weg van het incident, maar ik blijf wel in de buurt, zodat de hulpdiensten mij kunnen opvangen. / TIJDENS
- 6 Als ik niet kan wegluchten, dan verberg ik me en wacht ik op de hulpdiensten. / TIJDENS
- 7 Als ik kan, bel ik 112 of verwittig ik een volwassene in mijn buurt. / TIJDENS
- 8 Als ik iets naars heb meegemaakt, praat ik daarover met iemand die ik vertrouw. / NA

Goed om te weten: 112 is het Europese noodnummer waarop je dag en nacht terecht kunt voor dringende hulp van brandweer, ziekenwagen of politie. Wil je in België rechtstreeks de politie bereiken, dan bel je het noodnummer 101. Om kinderen niet in de war te brengen met een veelvoud aan noodnummers, kiezen we ervoor om de nadruk op het noodnummer 112 te leggen. Je wordt door de operatoren van het noodnummer 112 altijd geholpen, ook als je de politie nodig hebt.

3) Verwerking

Sluit de les af door een laatste keer te benadrukken dat de kans dat je zelf betrokken raakt bij een terroristische aanslag erg klein is. Geef ook aan dat het begrijpelijk is dat je soms bang kunt zijn. Laat het [filmpje](#) met tips tegen angst zien.

Laat kinderen zelf een tekening, brief, gedicht of knutselwerk maken waarin ze het motto uitbeelden: 'Liefde en hoop overwinnen alles'. Laat kinderen die dat zelf willen, iets vertellen over hun werk.

Naam:

WAT DOE JE BIJ TERRORISME?

Lees de tips en vul ze aan.

Kruis aan wanneer je de tips gebruikt: voor, tijdens of na de noodsituatie.

1

Ik ga niet naar de
van de ramp, zodat de
.....
goed hun werk kunnen doen.

VOOR TIJDENS NA

2

Ik meld elk
pakket door te bellen.

VOOR TIJDENS NA

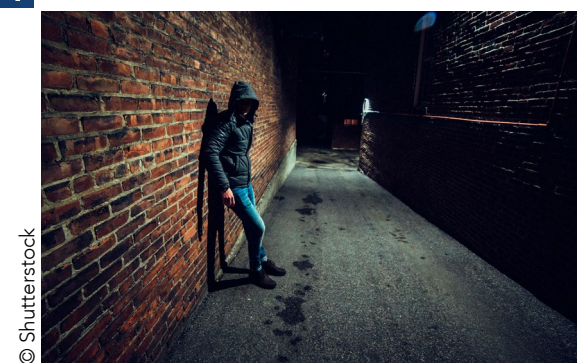
3

Ik informeer thuis of er
.....
na de aanslag gesloten zijn.

VOOR TIJDENS NA

4

Ik meld een verdachte
.....
of situatie door te bellen.

VOOR TIJDENS NA

Naam:

5

Ik loop van het incident,
maar ik blijf wel in de buurt, zodat
de
mij kunnen opvangen.

VOOR TIJDENS NA

6

Als ik niet kan wegluchten,
dan
ik me en wacht ik op de
hulpdiensten.

VOOR TIJDENS NA

7

Als ik kan, bel ik of verwittig
ik een volwassene in mijn buurt.

VOOR TIJDENS NA

8

Als ik iets naars heb meegemaakt,
..... ik daarover met
iemand die ik

VOOR TIJDENS NA

NUTTIGE LINKS

ALGEMEEN

- risico-info.be
- 112.be • met een speciale [kidspagina](#) voor kinderen met geheugenspel, bingo en tekeningen
- be-alert.be
- mijnnoodplan.be

NOODPLANNING IN SCHOLEN

- onderwijs.vlaanderen.be/nl/noodplanning-scholen-en-internaten-bereid-je-voor-op-een-noodsituatie

KOUDE, HITTE, ONWEER

- kmi.be
- meteo.be/nl/info/bij-meteoz-en-nova • informatie over weerfenomenen voor kinderen
- warmedagen.be

BRAND

- speelnietmetvuur.be • met [kidscorner](#)
- leefbrandveilig.be • bevat infographics en postermateriaal
- Neem ook eens een kijkje op de website van jouw brandweerzone.

EERSTE HULP

- onderwijs.vlaanderen.be/nl/ehbo-op-school
- rodekruis.be
- jeugd.rodekruis.be • een rijk aanbod aan spelletjes en lessenspakketten

INDUSTRIEEL ONGEVAL

- seveso.be

NATUURBRAND

- natuurenbos.be/waarschuwingen

GRIEPEPIDEMIE

- sciensano.be
- e-bug.eu • spelletjes over microben en antibiotica

STROOMONDERBREKING

- offon.be/nl
- onderwijs.vlaanderen.be/nl/stroomtekort-en-afschakelplan

DIEFSTAL

- 1dagniet.be
- Neem ook eens een kijkje op de website van jouw politiezone.

NUCLEAIR ONGEVAL

- nucleairrisico.be
- fanc.be

CYBERVEILIGHEID

- safeonweb.be
- childfocus.be/nl/preventie/clicksafe-veilig-internetten • met nuttige informatie op kindermaat
- ccb.belgium.be

TERRORISME

- crisiscentrum.be
- awel.be

Dit educatieve project is een initiatief van het Nationaal Crisiscentrum, in samenwerking met de Algemene Directies Civiele Veiligheid & Veiligheid en Preventie - FOD Binnenlandse Zaken, Rode Kruis-Vlaanderen en het Centrum voor Cybersecurity. De uitwerking werd gerealiseerd door Uitgeverij Averbode.

Met dank aan het Koninklijk Meteorologisch Instituut van België, de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, De Vlaamse Waterweg nv, Leef Brandveilig, Brandweerzone Rand, Vlaamse Overheid – Departement Onderwijs & Vorming, het Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle en Politie Antwerpen.

